

Шепета Т.В., здобувач вищої освіти Одеського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: **Будяченко О.М.**, викладач кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ

СУДОВІ ДЕБАТИ ЯК ЕТАП СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Змагальність сторін є однією з основних конституційних засад судочинства, тому вона є необхідною умовою цивільного судового процесу. Саме з метою реалізації принципу змагальності Цивільний процесуальний кодекс України (далі - ЦПК України) містить положення які закріплюють проведення судових дебатів.

Судові дебати - це самостійна частина судового засідання, під час якої особи, котрі беруть участь у справі, доносять до суду міркування стосовно досліджених доказів, підводять підсумки судового розгляду цивільної справи. У свою чергу судові дебати є однією з найскладніших стадій цивільного процесу, оскільки конкретний зміст промов, не визначається в кодексі, тому сторонам самостійно доводиться складати свою промову, доводити свою думку не опираючись на чітко визначений план. Дебати провадяться у порядку, встановленому ст. 242 ЦПК України, з додержанням принципу рівних процесуальних можливостей осіб, які беруть участь у справі.

Для кращого усвідомлення поняття судових дебатів потрібно відмежовувати їх від судового розгляду цивільної справи. Відмінність між ними полягає насамперед у завданнях, які стоять перед ними. Так, завданням судового розгляду є встановлення обставин або фактів і перевірка доказів, що ж стосується дебатів - то це аналіз і оцінювання вже досліджених і перевірених фактів, учасниками справи [4; с.126].

Способи реалізації цих завдань також різняться між собою, адже якщо завдання дебатів реалізується за допомогою промови осіб, котрі беруть участь у справі, то завдання судового розгляду реалізуються за допомогою набагато ширшого кола дій, учинення яких прямо передбачено ЦПК України.

Слід відзначити, що значення судових дебатів відіграє важливу роль, адже саме дебати для позивача й відповідача є важливим засобом захисту належних їм прав. Кожна сторона справи має протилежну точку зору, щодо висунутих позовних вимог, пред'явлених доказів, тому виступаючи з промовою кожний з учасників посиляється на ті обставини і докази, які є необхідними саме для нього для підтвердження чи спростування позовних вимог. Суть дебатів зводиться до роз'яснення змісту доказів з метою переконання суду в правоті своєї правової позиції. Можемо сказати, що від промов сторін залежить, на чию сторону буде вирішено позитивно рішення.

Цивільно-процесуальним кодексом встановлена чітка послідовність виступів учасників у судових дебатах, яка цілком залежить від процесуального становища особи, яка бере участь у справі. Така позиція цілком правильна, адже, щоб не існувало цієї послідовності, виникали б проблеми із проголошеннями промов, кожна б сторона намагалася б першою висказатись, висловитись.

Тривалість судових дебатів, як правило визначається головуючим суддею, але з урахуванням думки учасників справи [1; ст.242]. Суд не вправі обмежувати часовим критерієм тривалість дебатів, оскільки він у більшості випадків сам зацікавлений у тому, щоб сторона якомога доступніше й докладніше висловила свою позицію стосовно заявленого спору. Суддя не обмежує право сторін виступати в судових дебатах, за клопотанням сторін і третіх осіб у судових дебатах можуть виступати лише їхні представники.

Під час судових дебатів сторони ще раз доносять до суду свою позицію відносно позовних вимог, які виступають предметом судового розгляду та висловлюють свої думки стосовно досліджених у судовому засіданні доказів [2; с. 297].

З дозволу суду учасники можуть обмінюватись репліками - короткими відповідями, запереченнями, зауваженнями. Право останньої репліки завжди належить відповідачеві та його представникові.

Виступаючи з промовами сторони ні в якому разі не повинні посилатись на докази й обставини, які не були досліджені судом у судовому засіданні під час розгляду справи, адже така заборона прямо передбачена законом і відображена в ч.1, ст. 242 ЦПК України. Тому якщо виникає така ситуація, коли промовець виходить за межі справи, повторюється або ж істотно виходить за межі відведеного судом часу для виступу, суддя може зупинити промову і зробити йому зауваження.

Представники сторін і третіх осіб, виступаючи в судових дебатах, зобов'язані проаналізувати розглянутий у ході справи доказовий матеріал, обґрунтувати вимогу або заперечення вже встановленими, на їх

думку, фактами, вказати норми матеріального і процесуального права, на основі яких потрібно ухвалити рішення у справі [5; с. 79].

Посилаючись на вище викладене, вважаємо, що така стадія як судові дебати має важливе значення для цивільного судочинства, тому судді при розгляді справ, повинні звертати на неї не абияку увагу. Судові дебати надають ще раз можливість учасникам справи висловитись і переконати суд, що саме їх вимоги підлягають задоволенню. Словесна змагальність сторін, щодо переконання суду в правоті своєї правової позиції призводить до досягнення певного правового результату, який є значимий для учасників справи.

Список літератури:

1. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18 березня 2004 р. / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.
2. Луспеник Д. Д. Розгляд цивільних справ судом першої інстанції / Д. Д. Луспеник. - Харків : Харків юрид., 2006. 480 с.
3. Сергеич П. Искусство речи на суде / П. Сергеич. Тула : Автограф, 1998. 320 с.
4. Тимченко Г. Судові дебати як етап судового розгляду в цивільному процесі. Право України. 2008. № 6. С. 125-128
5. Штефан М. И. Представительство граждан в суде : учеб. пособие для студ. юрид. спец. вузов. / М. И. Штефан, Е. Г. Дрижчаная, Е. В. Гусев. Киев, 1991. 244 с.